

**Financiële analyse voorgenomen fusie Stichting
Openbaar Basisonderwijs Alblasterdam (SOBA)
en
Stichting Onderwijsgroep Zuid-Hollandse Waarden
(OZHW)**

CONCEPT

26 maart 2020

- 1 | Inleiding**
 - 1.1 |** Perspectief
 - 1.2 |** Doel en uitgangspunten van het financiële onderzoek
 - 1.3 |** Opzet van deze notitie
 - 1.4 |** Indeling van deze notitie
- 2 | Algemeen (vergelijkende) gegevens**
 - 2.1 |** Algemene gegevens
- 3 | Conclusie**
 - 3.1 |** Inleiding
 - 3.2 |** SOBA
 - 3.3 |** OZHW
 - 3.4 |** Na (eventuele) verdergaande samenwerking
 - 3.5 |** Doorkijk naar realisatie 2019
- 4 | Balans & Vermogen**
 - 4.1 |** Inleiding
 - 4.2 |** SOBA
 - 4.3 |** OZHW
 - 4.4 |** Na (eventuele) verdergaande samenwerking
- 5 | Exploitatie**
 - 5.1 |** Inleiding
 - 5.2 |** SOBA
 - 5.3 |** OZHW
 - 5.4 |** Na (eventuele) verdergaande samenwerking
- 6 | Risicoanalyse**
 - 6.1 |** Inleiding
 - 6.2 |** SOBA
 - 6.3 |** OZHW
- 7 | Bijlagen**

1 | Inleiding

Ten behoeve van de besluitvorming door de besturen, interne toezichthouders en medezeggenschapsraden zal een onderzoeksrapport worden opgeleverd waarin de gevolgen van de fusie worden beschreven. Een en ander conform de eisen die de wet stelt aan een Fusie-effectrapportage (FER).

Ten behoeve van de fusie-effectrapportage inzake de voorgenomen fusie tussen SOBA en OZHW dient de financiële pagina van de FER gevuld te worden.

Het onderzoeksrapport zal inzicht geven in de (financiële) positie en de prestaties SOBA en OZHW en de risico's die het samengaan mee (kunnen) brengen.

Alle partijen kunnen op basis van de rapportage een geïnformeerde keuze maken over de voorgenomen fusie. Ten behoeve hiervan is deze rapportage opgesteld.

VOS/ABB verzorgt een onderzoek op deze domeinen. Onderwerp van onderzoek zijn: (financiële) kengetallen, huisvesting, jaarrekeningen, investeringsplannen, begrotingen en planning en control cyclus. Een samengevoegde staat van baten en lasten van SOBA en OZHW is onderdeel van de rapportage.

Nadrukkelijk wordt hier gemeld dat geen "due dilligence"- onderzoek is uitgevoerd. Evenmin is in dit onderzoek een vergelijking opgenomen van de allocatie van middelen vanuit de bovenschoolse organisaties naar de scholen en hoe deze zich tot elkaar verhouden.

Deze eindrapportage dient als onderbouwing van de financiële paragraaf van de FER inzake de voorgenomen fusie van de twee stichtingen.

1.1 | Perspectief

SOBA is een stichting voor openbaar basisonderwijs in de gemeente Alblasserdam. SOBA biedt basisonderwijs aan ruim 500 leerlingen, verdeeld over 2 scholen. OZHW is een stichting voor openbaar primair en voortgezet onderwijs in de gemeenten Barendrecht, Ridderkerk, Zwijndrecht en Krimpenerwaard. OZHW biedt primair onderwijs aan ongeveer 3.900 leerlingen verdeeld over 14 scholen en voortgezet onderwijs aan ongeveer 5.200 leerlingen verdeeld over 8 scholen (5 eigen scholen en 3 samenwerkingsverbanden/deelnemingen).

Aan VOS/ABB is gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. Deze eindrapportage is een verslag van het financiële onderzoek.

1.2 | Doel en uitgangspunten van het financiële onderzoek

Het financieel onderzoek is gericht op het opleveren van financiële gegevens voor de financiële pagina van de fusie-effectrapportage. De uitkomsten kunnen derhalve niet worden gebruikt voor een (financieel) oordeel in algemene zin.

Het resultaat van het onderzoek is een rapportage met daarin de hoofdlijnen van de financiën gericht op risico's en continuïteit voor de korte termijn (circa 4 jaar). De

rapportage bespreekt de situatie van SOBA en OZHW apart. Ook wordt ingegaan op de situatie na fusie.

1.3 | Opzet van deze notitie

Voor de uitvoering van dit onderzoek is gebruik gemaakt van de jaarverslagen 2018 van de betrokken schoolbesturen met daarin opgenomen het bestuursverslag en de jaarrekening. Opname van informatie over de komende verslagperiode (2019 en verder) in de vorm van de continuïteitsparagraaf is verplicht in het jaarverslag. Hiervan is ook gebruik gemaakt bij het onderzoek. Verder is sprake van meerjarenramingen 2020 – 2023 en diverse andere documenten ter nadere onderbouwing welke voor dit onderzoek gebruikt zijn.

1.4 | Indeling van deze notitie

Hoofdstuk 2 is gereserveerd voor de algemene relevante gegevens van de betrokken schoolbesturen zoals bestuursvorm, grootte etc.. Daarmee krijgt de niet bekende lezer een eerste indruk wat betreft de algemene gegevens en de samenstelling van de schoolbesturen.

In hoofdstuk 3 is een korte conclusie van het financiële onderzoek weergegeven.

Hoofdstuk 4 is een weerslag van het onderzoek naar de balans- en vermogenspositie van de schoolbesturen, per schoolbestuur en een overzicht in totaal. Ook de betreffende kengetallen komen bij dit onderdeel aan de orde.

Een overzicht van de (onderdelen van de) exploitatierekening is opgenomen in hoofdstuk 5.

Een nadere uiteenzetting van de risicoanalyses is opgenomen in hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 7 is gereserveerd voor de bijlagen. Een nadere toelichting op de eisen aan een onderhoudsvoorziening met ingang van 2021 en een toelichting op de gebruikte kengetallen.

2 | Algemene (vergelijkende) gegevens

2.1 | Algemene gegevens

De 15 meest relevante algemene / financiële gegevens zijn:

Bestuur	SOBA	OZHW
1) Bestuursnummer	42569	42709
2) Rechtspersoon	Stichting Openbaar Onderwijs	Stichting Openbaar Onderwijs
3) Bestuursvorm	Algemeen en uitvoerend bestuur (totaal 5 bestuursleden, waarvan 3 DB en 2 AB) Gemandateerd directeur-bestuurder	Raad van Toezicht (5 leden) College van Bestuur (2 leden)
4) Hoofd adres	Van Eesterensingel 197 2951 AP Alblasserdam	Hakwei 2 2992 ZB Barendrecht
5) Internetadres	www.opa.nl	www.ozhw.nl
6) Onderwijs soort	Primair onderwijs	Primair en Voortgezet onderwijs
7) Aantal vestigingen	3 (2 brinnummers)	Primair: 14(14 brinnummers) Voortgezet: 8(5 brinnummer)
8) Aantal leerlingen Krimp tot 2022 ¹	535 (1 okt 2018) 535 > 515 (-/-20 II)	PO: 3.925 (1 okt. 2018) 3.925 > 3.850 (-/- 20 II) VO: 5.201 (1 okt. 2018) 5.201 > 5.175 (-/-26 II)
9) Aantal personeelsleden per 31-12-2018	51 (fte 37,5)	1.061 (fte 778,1)
10) Personeelsbeleid	Ontslagbeleid	Werkgelegenheidsbeleid
11) Eigen risicodragers	Ja (m.i.v. 2020)	Ja
12) SWV	SWV Drechtsteden	SWV Drechtsteden (PO) SWV Noordelijke Drechtsteden (VO) SWV Koers (VO) SWV RiBa (PO)
13) Verzuimpercentage Landelijk in 2018 PO: 5,9% VO: 5,6%	2018: 5,12% Vervangingsfonds: ja	2018: 4,74% Vervangingsfonds: nee
14) Inspectie arrangement	Basisarrangement voor de scholen Bestuurlijk: nog niet bekend	Basisarrangement; niet recent bezocht Bestuurlijk: nog niet bekend

¹ Volgens prognose DUO

Bestuur	SOBA	OZHW
15) Totale exploitatie 2018 ²	€ 3.121.467 baten € 3.242.406 lasten € 120.939 saldo tekort	€ 68.714.726 baten € 69.114.122 lasten € 399.396 saldo tekort
16) Begroting 2023	€ 3.120.337 baten € 2.974.876 lasten € 145.461 saldo overschot	€ 71.765.490 baten € 71.545.192 lasten € 220.298 saldo overschot

Toelichting bij de punten indien van toepassing:

1- Bestuursnummer

Onder het betreffende bestuursnummer kan via <https://duo.nl/zakelijk/instellingsinformatie.jsp> nadere en actuele financiële informatie over de schoolbestuurlijke bekostiging en leerlingen worden verkregen.

2- Rechtspersoon

Iedere school in Nederland heeft een rechtspersoon nodig. Alle betrokken schoolbesturen zijn een zelfstandige rechtspersoon in de vorm van een stichting.

3- Bestuursvorm

SOBA heeft een weliswaar 'klassiek' bestuur maar wel in een toezichthoudende rol als ware er sprake van een organieke scheiding tussen bestuur en toezicht, waarbij het algemeen bestuur (AB) toezicht houdt op het dagelijks bestuur (DB). OZHW heeft een Raad van Toezicht en College van Bestuur waarbij feitelijk sprake is van scheiding tussen toezicht en bestuur.

10- Personeelsbeleid

Uit de informatie in de jaarrekening kan worden afgeleid dat SOBA het systeem van ontslagbeleid hanteert. OZHW hanteert het systeem van werkgelegenheidsbeleid. Voor de VO-scholen is dit ook het enig mogelijk systeem.

Algemeen: de in de volgende paragrafen vermelde verhoudingsgetallen (kengetallen) zijn opgenomen voor een goed beeld wat betreft de omvang en vergelijking van de twee schoolbesturen. Veelal is gebruik gemaakt van op duizendtallen afgeronde bedragen waarbij wel het bedrag als geheel is weergegeven. € 2.345.697 wordt dan € 2.346.000.

² Op basis van de jaarrekening 2018

3 | Conclusie

3.1 | Inleiding

Financiën en financieel beheer zijn een onlosmakelijk onderdeel van een vooronderzoek naar een verdergaande samenwerking. Niet om tot in detail alle financiële gegevens te analyseren of alle risico's tot in detail in kaart te brengen. Wel om de belanghebbenden van de twee onderwijsorganisaties in de gelegenheid te brengen om vast te stellen of er sprake is van een voldoende niveau van financiële continuïteit en uitvoering van financieel beheer. Langs die lijn is het financiële onderzoek uitgevoerd. Belangrijk om hier op te merken is dat de weergegeven "grenzen" zien op gangbare grenzen zoals door ons waargenomen in PO en VO. Deze "grenzen" zijn niet per definitie gelijk aan de signaleringswaarden voor mogelijke (toekomstige) problemen die de Onderwijsinspectie hanteert.

3.2 | SOBA

Balans- & vermogenspositie SOBA

Onderstaand de tabel met daarin de kengetallen van de balans- en vermogenspositie van SOBA:

Totaal overzicht balans & vermogen					
Globale kengetallen & signaleringsgrenzen:					
	Schoolbestuur: SOBA				
	2019	2020	2021	2022	"grens"
Weerstandsvermogen I: (EV-MVA)/TB) Signalering:	7,5%	8,5%	12,8%	16,4%	10%-40%
Jaarbaten (maal €1.000):	€3.201	€3.089	€3.075	€3.070	
Weerstandsvermogen II: (EV/RB) Signalering:	21,6%	22,7%	27,0%	30,5%	5%-25%
Rijsbijdragen (maal €1.000):	€3.104	€3.040	€3.028	€3.027	
Weerstandsvermogen III: (EV/TB) Signalering:	21,0%	22,3%	26,6%	30,0%	
Jaarbaten (maal €1.000):	€3.201	€3.089	€3.075	€3.070	
Solvabiliteit 1: (EV/TV) Signalering:	65,3%	65,1%	67,7%	71,6%	20%-50%
Solvabiliteit 2 (EV+voorz./TV) Signalering:	71,2%	71,7%	75,2%	76,7%	> 30%
Liquiditeit (current ratio) (VA/KS) Signalering:	2,0	2,1	2,6	2,9	> 1,5
Rentabiliteit (Res/TB) Signalering:	0,7%	0,6%	4,2%	3,4%	gem. 0%
Resultaat bedrijfsvoering	22	18	129	104	

- Alle kengetallen zitten binnen de gangbare signaleringsgrenzen, of in positieve zin daarboven. De rentabiliteit is op basis van de meerjarenbegroting positief. Mogelijk zelfs te positief, aangezien een positief resultaat niet een doel op zich is en er daarmee dus mogelijk bepaalde investeringen (in personeel en materiaal) niet plaatsvinden terwijl die uit hoofde van de onderwijsdoelstelling wel zeer gewenst zijn;
- Het eigen vermogen is voor ongeveer 44% beschikbaar in liquide middelen (lopende rekeningen en spaarrekeningen). Gegeven mogelijke risico's is een wenselijk percentage minstens 50 a 60%, afhankelijk van de gedefinieerde risico's en financiële impact die aan deze risico's gegeven wordt. Omdat voor SOBA geen inzicht is in de financiële impact van door SOBA bepaalde risico's (zie hiertoe ook het hoofdstuk risicoanalyse), wordt een voorzichtige inschatting gemaakt en zou 60% wenselijk zijn. Dit is geen richtlijn van de Onderwijsinspectie, maar is ingegeven vanuit eigen ervaring. Bij een dergelijk percentage kan een schoolbestuur snel schakelen bij het optreden van risico's. De prognoses van de balans tot en met 2022 laten wel een stijgende lijn zien. Op basis van de prognoses is in 2022 ruim 70% van het vermogen beschikbaar in liquide middelen;
- Het eigen vermogen bestaat uit een algemene reserve (€ 649.000). Bij SOBA is geen sprake van bestemd vermogen (bestemmingsreserves);
- Voor grootonderhoud huisvesting is een onderhoudsvoorziening aanwezig welke gebaseerd is op een meerjarenonderhoudsplan. Dit betreft 1 locatie. Voor de 2 gehuurde locaties wordt geen voorziening voor grootonderhoud aangehouden aangezien de verhuurder verantwoordelijk is voor het benodigde onderhoud. Hier volgen geen aanvullende kosten voor SOBA uit. Eventuele aanpassingen in het gebouw zullen naar verwachting geactiveerd worden. De investeringsbegroting is hierbij van belang, zodat tijdig gesignaleerd wordt of voldoende middelen beschikbaar zijn om te kunnen investeren. Uit de investeringsbegroting tot en met 2023 blijken geen investeringen in gebouwen. Verder leiden de regels rond de bepaling van de voorziening (componentenbenadering) vermoedelijk tot aanvullende dotaties vanaf 2021. Een schatting van deze benodigde dotaties komt uit op E. 47.000. Belangrijk hier wel op te merken is dat het "stenen gebouw" aan het Boerenpad benoemd is in het IHP (vervangingsvoornemen op een termijn van 0 tot 5 jaar) en dan is mogelijk geen extra dotatie benodigd. Nadere details over daadwerkelijke vervanging zijn nog niet bekend. Een eventuele extra benodigde dotatie kan overigens ten laste van de algemene reserve gebracht worden. Of het eigen vermogen hier te zijner tijd toereikend voor is, hangt ook af van eventuele risico's welke zich daadwerkelijk voordoen (zie latere bullit);
- De schattingswijziging met betrekking tot de afschrijvingstermijnen van materiële vaste activa leidt tot een eenmalige bate in 2018 van E. 19.000;
- In eerste instantie zouden de uitkeringskosten van een vertrokken medewerker voor rekening komen van SOBA vanwege het niet voldoen aan de instroomtoets. Er is volgens het bestuur met succes bezwaar aangetekend tegen dit besluit, zodat het reeds verrekende bedrag kan worden teruggevorderd. Dit is ook als vordering (E. 51.000) verwerkt in de jaarrekening 2018. Bij ons onderzoek is niet vastgesteld of dit bedrag uiteindelijk ontvangen is van OCW, dan wel is verrekend. SOBA geeft aan dat dit bedrag in 2019 daadwerkelijk ontvangen is;

- Er is sprake van aangegane verplichtingen die een looptijd hebben tot en met 2023 (schoonmaakcontract);
- De voorgenomen mogelijke vervanging van het schoolgebouw 't Nokkenwiel (Boerenpad) tussen 0 en 5 jaar zal in basis een investering vergen van SOBA in verband met de gewenste extra kwaliteit bovenop de basiskwaliteit welke door de gemeente vergoed wordt. Dit hangt af van de interpretatie en toepassing door de gemeente van het principe "total costs of ownership". De bekostiging vanuit het Ministerie is nog niet op een dergelijk concept ingericht. De vermogenspositie van SOBA laat momenteel extra investeringen niet toe. Er wordt in het IHP verondersteld dat de eerste vier jaar de tijdelijke huisvesting bij het Pallet nog nodig zal zijn. De kosten hiervan worden (nog) door SOBA gedragen;
- De uitgevoerde risicoanalyse geeft nadere invulling van eventuele toekomstige tegenvallers. Er wordt niet gewerkt met een systematische vorm van risicoanalyse en toetsing van maatregelen. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat het bestuur van mening is dat de schaal van de organisatie en korte lijnen tussen bestuur en de schooldirecteuren maakt dat er zicht is en tijdig kan worden gestuurd op deze risico's. Om deze reden is ook geen verdere financiële inschatting gemaakt van een netto risicobedrag. Daarmee is ook geen uitspraak mogelijk of het aanwezige eigen vermogen toereikend is om aanwezige risico's in afdoende mate op te vangen.

Exploitatie SOBA

Onderstaand de tabel met daarin de exploitatie van SOBA en de tabel met de verhoudingsgetallen.

Omschrijving (maal 1.000 €)	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	€ 3.078	€ 3.027	€ 3.028	€ 3.040	€ 3.104	€ 2.947
Overige overheidsbijdragen	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 28	€ 104
Overige baten	€ 33	€ 33	€ 37	€ 40	€ 69	€ 71
Baten	€ 3.120	€ 3.070	€ 3.075	€ 3.089	€ 3.201	€ 3.121
Lasten						
Personele lasten	€ 2.399	€ 2.392	€ 2.370	€ 2.485	€ 2.633	€ 2.673
Afschrijvingen	€ 87	€ 84	€ 83	€ 84	€ 64	€ 95
Huisvestingslasten	€ 235	€ 235	€ 235	€ 240	€ 236	€ 232
Overige lasten	€ 255	€ 255	€ 258	€ 262	€ 246	€ 244
Totaal lasten	€ 2.975	€ 2.967	€ 2.946	€ 3.070	€ 3.179	€ 3.242
Financiële baten & lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bijzondere baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Resultaat	€ 145	€ 104	€ 129	€ 19	€ 22	-€ 121
Rentabiliteit	4,66%	3,38%	4,20%	0,61%	0,68%	-3,87%

Omschrijving	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Lasten in % van Baten	Begr.	Begr.	Begr.	Begr.	Begr.	Real.
Rijksbijdragen OCW	99%	99%	98%	98%	97%	94%
Overige overheidsbijdragen	0%	0%	0%	0%	1%	3%
Overige baten	1%	1%	1%	1%	2%	2%
Baten	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Lasten						
Personele lasten	77%	78%	77%	80%	82%	86%
Afschrijvingen	3%	3%	3%	3%	2%	3%
Huisvestingslasten	8%	8%	8%	8%	7%	7%
Overige lasten	8%	8%	8%	8%	8%	8%
<i>Totaal lasten verloop</i>	<i>95%</i>	<i>97%</i>	<i>96%</i>	<i>99%</i>	<i>99%</i>	<i>104%</i>
Huisvestingsratio (< 10%)	7%	7%	7%	7%	7%	7%
Personele lasten ratio (< 90%)	81%	81%	80%	81%	83%	82%

- SOBA heeft in 2018 een lager resultaat gerealiseerd dan begroot (E. -121.000 vs E. -42.000 begroot). Er is sprake van een ruime afwijking van de begroting;
- De hogere baten houden onder andere, naast (GPL) prijswijzigingen na het opstellen van de begroting, verband met een extra subsidie van de gemeente Alblasserdam voor E. 78.000 aangaande afrekening van een subsidie uit 2016 voor verduurzaming van het gebouw Boerenpad. Doordat deze afrekening niet als kortlopende vordering was opgenomen in 2016, is het resultaat 2018 vanuit de reguliere exploitatie feitelijk E. 78.000 lager. Samen met de schattingswijziging op MVA dus een eenmalige positieve invloed van ongeveer E. 100.000 op het resultaat 2018;
- De hogere personele lasten worden mede veroorzaakt door de inzet van personeel niet in loondienst onder andere voor vervangingen door ziekteverzuim en gebrek aan personeel in het algemeen. In de begroting 2018 was hier (nog) geen rekening mee gehouden waardoor E. 109.000 meer uitgegeven is dan begroot op dit onderdeel;
- De meerjarenbegroting tot en met 2023 laat over vijf jaar een cumulatief overschot zien van bijna € 300.000. Daarmee lijkt sprake te zijn van een te lage besteding van de beschikbare middelen aan het onderwijs. Belangrijk om hiervoor afdoende aandacht te hebben;
- (personele) bekostiging: het aantal leerlingen daalt (beperkt) tot en met 1 oktober 2023 tot circa 98% van het huidige aantal leerlingen (oktober 2018). Uiteraard vertaalt dat zich in een (beperkte) verlaging van de lumpsum zoals ook in de begroting is aangegeven. SOBA laat de personele bezetting in Fte – met inachtneming van de voorgaande opmerkingen – mee dalen;
- De door SOBA geprognosticeerde leerlingontwikkeling wijkt (beperkt) af van de door DUO geprognosticeerde leerlingontwikkeling. Een verschil per kind staat ongeveer gelijk aan E. 6.000 aan subsidiegelden. Dit zou bij een verschil van 18 leerlingen een maximaal verschil betekenen van E. 108.000 in 2023 (ten nadele van SOBA). Belangrijke opmerking hierbij is dat de inschatting van SOBA zelf gebaseerd is op meer dan alleen de demografische ontwikkelingen waarop DUO zich baseert en daarmee in de basis “nauwkeuriger” is;

- De huisvestingsratio bedraagt ongeveer 7%. Dit is in de basis een gezonde ratio. Wel voert het bestuur overleg over het IHP, zodat ook voor de verdere toekomst de kosten beheersbaar blijven.

Conclusie: op basis van de in de beschikbaar gestelde documenten vermelde informatie kan worden geconcludeerd dat de financiën en het financieel beheer van SOBA in de basis voldoende zijn. Wel is sprake van enkele belangrijke aandachtspunten die bij onvoldoende aandacht leiden tot belangrijke risico's aangaande de financiën van SOBA.

Aandachtspunten zijn:

- ✓ nieuwbouw, de eventuele bijkomende kosten in verband hiermee en in verband met renovatie en de hoogte van de voorziening voor groot onderhoudskosten vanaf 2021;
- ✓ inhuur van derden beperken;
- ✓ het in kaart brengen van de financiële gevolgen van de benoemde risico's naar impact en kans, zodat een inschatting gemaakt kan worden of het aanwezige eigen vermogen voldoende dekking biedt;
- ✓ het realiseren conform de begroting, dan wel het lering trekken uit het verleden bij het opstellen van de begroting, beginnend met 2019.

3.3 | OZHW

Balans- & vermogenspositie OZHW

Onderstaand de tabel met daarin de kengetallen van de balans- en vermogenspositie van OZHW:

Totaal overzicht balans & vermogen					
Globale kengetallen & signaleringsgrenzen:					
	Schoolbestuur: OZHW				
	2019	2020	2021	2022	"grens"
Weerstandsvermogen I: (EV-MVA)/TB) Signalering:	0,0%	-1,3%	-2,8%	-4,1%	10%-40%
Jaarbaten (maal €1.000):	€72.278	€73.214	€72.521	€71.883	
Weerstandsvermogen II: (EV/RB) Signalering:	12,7%	12,7%	13,1%	13,6%	5%-25%
Rijsbijdragen (maal €1.000):	€69.446	€70.252	€69.476	€68.768	
Weerstandsvermogen III: (EV/TB) Signalering:	12,2%	12,2%	12,6%	13,0%	10%-40%
Jaarbaten (maal €1.000):	€72.278	€73.214	€72.521	€71.883	
Solvabiliteit 1: (EV/TV) Signalering:	36,0%	35,5%	34,9%	35,2%	20%-50%
Solvabiliteit 2 (EV+voorz./TV) Signalering:	50,7%	51,8%	53,5%	54,1%	> 30%
Liquiditeit (current ratio) (VA/KS) Signalering:	0,8	0,7	0,7	0,7	> 1,5
Rentabiliteit (Res/TB) Signalering:	0,0%	0,1%	0,2%	0,3%	gem. 0%
Resultaat bedrijfsvoering	31	100	156	221	

- OZHW heeft een goede vermogenspositie. Alle kengetallen zitten binnen de gangbare signaleringsgrenzen, behoudens weerstandsvermogen I. Dit is verklaarbaar door het hebben van juridisch en economisch eigendom van gebouwen. Met betrekking tot de liquiditeit geldt dat als rekening wordt gehouden met de in bezit zijnde obligaties dat de liquiditeit ongeveer 1,3 bedraagt. Dit ligt ruim boven de norm van de inspectie. De wenselijk liquiditeit van 1,5 wordt benaderd;
- Het eigen vermogen is volledig beschikbaar in liquide middelen (lopende rekeningen en spaarrekeningen) en obligaties, waarbij als bijzonderheid geldt dat OZHW ook juridisch en economisch eigenaar is van een schoolgebouw;
- Het eigen vermogen bestaat uit een algemene reserve (€ 7.303.000) en uit bestemmingsreserves (publiek) (€ 1.447.000) en privaat (E. 68.000). Bij realisatie van de bestemmingsreserves bedraagt het kengetal weerstandsvermogen III: 10,6% (op basis van cijfers 2018);

- De WOZ-waarde van het schoolgebouw in eigendom (economisch en juridisch) bedroeg in 2018 € 10.562.000. Het pand is tegen historische kostprijs minus afschrijvingen gewaardeerd in de balans (E. 248.000). Hier is sprake van een zogenaamde “stille” reserve. Realisatie van deze stille reserve is niet direct mogelijk, aangezien OZHW 50%-eigenaar is. De hier weergegeven waarden zijn al herrekend naar 50%-eigendom;
- Voor grootonderhoud huisvesting is een onderhoudsvoorziening aanwezig welke gebaseerd is op een meerjarenonderhoudsplan. Uit de jaarrekening blijkt dat gebruik gemaakt wordt van de tijdelijke uitzonderingsbepaling conform RJO 4, lid 1c. Dit is tot uiterlijk 2020 toegestaan. Maar daarna dient de bepaling van de hoogte van de voorziening groot onderhoud conform de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving te zijn. Mogelijk leidt dit vanaf 2021 tot aanvullende dotaties (en daarmee aanvullende lasten) aan de voorziening groot onderhoud. Op basis van de specificaties van de onderhoudsvoorziening bedraagt het tekort aan dotatie per 31 december 2019 ongeveer E. 1.681.000, indien de componentenregeling wordt toegepast. Een eventuele extra benodigde dotatie kan overigens ten laste van de algemene reserve gebracht worden. Deze heeft een voldoende omvang hiertoe;
- De schattingswijziging met betrekking tot de afschrijvingstermijnen van materiële vaste activa leidt tot een eenmalige last in 2018 van E. 10.000. De schattingswijziging met betrekking tot de voorziening LBP leidt tot een eenmalige bate in 2018 van E. 408.000;
- De hoogte van het weerstandsvermogen en de liquide middelen geeft voldoende ruimte om daarin eventuele toekomstige tegenvallers te kunnen opvangen;
- De uitgevoerde risicoanalyse (2017) welke in januari 2019 geupdate is, geeft nadere invulling van eventuele toekomstige tegenvallers. Er is een verdere financiële inschatting gemaakt van een netto risicobedrag dat uitkomt op E. 2.643.000. In relatie tot het beschikbare eigen vermogen resteren geen ongedekte risico's.

Exploitatie OZHW

Onderstaand de tabel met daarin de exploitatie van OZHW en de tabel met de verhoudingsgetallen.

Omschrijving (maal 1.000 €)	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	€ 68.558	€ 68.768	€ 69.476	€ 70.252	€ 69.446	€ 65.246
Overige overheidsbijdragen	€ 483	€ 483	€ 483	€ 483	€ 489	€ 489
Overige baten	€ 2.724	€ 2.632	€ 2.562	€ 2.479	€ 2.343	€ 2.980
Baten	€ 71.765	€ 71.883	€ 72.521	€ 73.214	€ 72.278	€ 68.715
Lasten						
Personele lasten	€ 57.484	€ 57.578	€ 58.162	€ 58.750	€ 58.398	€ 54.709
Afschrijvingen	€ 1.722	€ 1.725	€ 1.741	€ 1.822	€ 1.685	€ 1.597
Huisvestingslasten	€ 5.055	€ 5.063	€ 5.108	€ 5.157	€ 5.135	€ 5.269
Overige lasten	€ 7.236	€ 7.248	€ 7.313	€ 7.382	€ 7.027	€ 7.560
Totaal lasten	€ 71.497	€ 71.614	€ 72.323	€ 73.111	€ 72.244	€ 69.135
Financiële baten & lasten	-€ 48	-€ 48	-€ 42	-€ 3	-€ 2	€ 21
Bijzondere baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Resultaat	€ 220	€ 221	€ 156	€ 100	€ 31	-€ 399
Rentabiliteit	0,31%	0,31%	0,22%	0,14%	0,04%	-0,58%

Omschrijving Lasten in % van Baten	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	96%	96%	96%	96%	96%	95%
Overige overheidsbijdragen	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Overige baten	4%	4%	4%	3%	3%	4%
Baten	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Lasten						
Personele lasten	80%	80%	80%	80%	81%	80%
Afschrijvingen	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Huisvestingslasten	7%	7%	7%	7%	7%	8%
Overige lasten	10%	10%	10%	10%	10%	11%
Totaal lasten verloop	100%	100%	100%	100%	100%	101%
Huisvestingsratio (< 10%)	7%	7%	7%	7%	7%	7%
Personele lasten ratio (< 90%)	80%	80%	80%	80%	81%	79%

- OZHW heeft in 2016 een hoger resultaat gerealiseerd dan begroot (E. -399.000 ten opzichte van E. -428.000 begroot). Er is sprake van een zeer beperkte afwijking van de begroting;
- De meerjarenbegroting tot en met 2023 laat over vijf jaar een cumulatief overschot zien van ongeveer € 329.000. Daarmee lijkt sprake te zijn van een te lage besteding van de beschikbare middelen aan het onderwijs. Uit de meerjarenbegroting blijkt duidelijk dat zeker voor de jaren 2022 en 2023 nog geen beleid is toegevoegd aan deze cijfers, zodat ze beleidsarm zijn. Uit de verdere vastleggingen blijkt dat OZHW duidelijk inzet op het verantwoord besteden van de hen ter beschikking staande reserves, zodat deze ten goede komen aan het onderwijs. OZHW geeft hierbij aan dat de komende jaren ingezet zal worden op afname van de reserves door het begroten van de inzet van overtollige middelen welke nu opgenomen zijn in de reserves;

- (personele) bekostiging: het aantal leerlingen daalt (beperkt) tot en met 1 oktober 2023 tot circa 98% van het huidige aantal leerlingen. Uiteraard vertaalt dat zich in een verlaging van de lumpsum zoals ook in de begroting is aangegeven. OZHW laat de personele bezetting in Fte – met inachtneming van de voorgaande opmerkingen – mee dalen in de meerjarenramingen;
- De door OZHW geprognoseerde leerlingontwikkeling wijkt (beperkt) af van de door DUO geprognoseerde leerlingontwikkeling. Een verschil per kind staat ongeveer gelijk aan E. 7.500 aan subsidiegelden. Dit zou bij een verschil van 58 leerlingen een maximaal verschil betekenen van E. 570.000 in 2023 (ten voordele van OZHW). Belangrijke opmerking hierbij is dat de inschatting van OZHW zelf gebaseerd is op meer dan alleen de demografische ontwikkelingen waarop DUO zich baseert en daarmee in de basis “nauwkeuriger” is;

Conclusie: op basis van de in de beschikbaar gestelde documenten vermelde informatie kan worden geconcludeerd dat de financiën en het financieel beheer van OZHW in de basis voldoende zijn.

Aandachtspunt is de hoogte van de voorziening voor groot onderhoudskosten vanaf 2021.

3.4 | Na (eventuele) verdergaande samenwerking

Na een eventuele verdergaande samenwerking ontstaat er een schoolorganisatie met de volgende balans- en vermogenspositie, exploitatie- en leerlingenvoer, waarbij opgemerkt dient te worden dat op onderdelen sprake is van beperkte verschillen in waarderingsgrondslagen. Deze zullen geen groot effect hebben op het beeld van de hieronder opgenomen balansen:

Schoolbestuur: Samengevoegd				
Balans ultimo 2019, 2020, 2021 en 2022				
	Balans 2019	Balans 2020	Balans 2021	Balans 2022
ACTIVA				
<u>Vaste Activa</u>				
Materiele vaste activa	€ 9.294.233	€ 10.324.003	€ 11.532.822	€ 12.694.172
Financiële vaste activa	€ 6.384.058	€ 6.245.058	€ 6.245.058	€ 6.245.058
	€ 15.678.291	€ 16.569.061	€ 17.777.880	€ 18.939.230
<u>Viottende activa</u>				
Voorraden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Vorderingen	€ 3.745.534	€ 3.736.768	€ 3.736.768	€ 3.736.768
	€ 3.745.534	€ 3.736.768	€ 3.736.768	€ 3.736.768
Liquide middelen	€ 6.210.683	€ 5.935.719	€ 5.812.191	€ 5.072.932
Totaal	€ 25.634.508	€ 26.241.548	€ 27.326.839	€ 27.748.930
PASSIVA				
<u>Eigen vermogen</u>	€ 9.520.369	€ 9.639.154	€ 9.924.764	€ 10.249.153
<u>Voorzieningen</u>	€ 3.683.487	€ 4.167.182	€ 4.966.863	€ 5.064.565
<u>Langlopende schulden</u>	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
<u>Kortlopende schulden</u>	€ 12.430.652	€ 12.435.212	€ 12.435.212	€ 12.435.212
Totaal	€ 25.634.508	€ 26.241.548	€ 27.326.839	€ 27.748.930

Totaal overzicht balans & vermogen					
Globale kengetallen & signaleringsgrenzen:					
	Samengevoegd				
	2019	2020	2021	2022	"grens"
Weerstandvermogen I: (EV-MVA)/TB) Signalering:	0,3%	-0,9%	-2,1%	-3,3%	10%-40%
Jaarbat en (maal €1.000):	€75.479	€76.303	€75.596	€74.953	
Weerstandvermogen II: (EV/RB) Signalering:	13,1%	13,2%	13,7%	14,3%	5%-25%
Rijsbijdragen (maal €1.000):	€72.550	€73.292	€72.504	€71.795	
Weerstandvermogen III: (EV/TB) Signalering:	12,6%	12,6%	13,1%	13,7%	
Jaarbat en (maal €1.000):	€75.479	€76.303	€75.596	€74.953	
Solvabiliteit 1: (EV/TV) Signalering:	37,1%	36,7%	36,3%	36,9%	20%-50%
Solvabiliteit 2 (EV+voorz./TV) Signalering:	51,5%	52,6%	54,5%	55,2%	> 30%
Liquiditeit (current ratio) (VA/KS) Signalering:	0,8	0,8	0,8	0,7	> 1,5
Rentabiliteit (Res/TB) Signalering:	0,1%	0,2%	0,4%	0,4%	gem. 0%
Resultaat bedrijfsvoering	€53	€118	€285	€325	

Schoolbestuur: Totaal						
Omschrijving (maal 1.000 €)	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	€ 71.636	€ 71.795	€ 72.505	€ 73.292	€ 72.550	€ 68.193
Overige overheidsbijdragen	€ 493	€ 493	€ 493	€ 493	€ 517	€ 593
Overige baten	€ 2.757	€ 2.665	€ 2.598	€ 2.519	€ 2.412	€ 3.051
Baten	€ 74.886	€ 74.953	€ 75.596	€ 76.303	€ 75.479	€ 71.836
Lasten						
Personele lasten	€ 59.883	€ 59.970	€ 60.531	€ 61.235	€ 61.032	€ 57.381
Afschrijvingen	€ 1.809	€ 1.810	€ 1.824	€ 1.907	€ 1.749	€ 1.691
Huisvestingslasten	€ 5.289	€ 5.297	€ 5.342	€ 5.396	€ 5.370	€ 5.501
Overige lasten	€ 7.492	€ 7.503	€ 7.571	€ 7.644	€ 7.273	€ 7.804
Totaal lasten	€ 74.472	€ 74.581	€ 75.268	€ 76.182	€ 75.424	€ 72.377
Financiële baten & lasten	-€ 48	-€ 48	-€ 42	-€ 3	-€ 2	€ 21
Bijzondere baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Resultaat	€ 366	€ 324	€ 286	€ 119	€ 53	-€ 520
Rentabiliteit	0,49%	0,43%	0,38%	0,16%	0,07%	-0,72%

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	Totaal					
Bron:	Meerjarenbegroting 2020-2023					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	4.406	4.453	4.480	4.486	4.500	4.494
VO	5.192	5.130	5.114	5.004	4.968	4.932
Totaal	9.598	9.583	9.594	9.490	9.468	9.426
Percentage	100%	99,8%	100,0%	98,9%	98,6%	98,2%

- Na een (eventuele) verdergaande samenwerking ontstaat er een schoolorganisatie met kengetallen die, behoudens weerstandsvermogen I, binnen de gangbare signaleringsgrenzen vallen. Dit is verklaarbaar door het hebben van juridisch en economisch eigendom van gebouwen. Het weerstandsvermogen II en III zullen naar verwachting tussen 13% en 14% uitkomen. Het 'gewenste' weerstandsvermogen ligt tussen 5% en 25%, dus bevindt het weerstandsvermogen zich na de (eventuele) verdergaande samenwerking zich binnen deze grenzen. Met betrekking tot de liquiditeit geldt dat als rekening wordt gehouden met de in bezit zijnde obligaties dat de liquiditeit ongeveer 1,3 bedraagt. Dit ligt ruim boven de norm van de inspectie. De wenselijk liquiditeit van 1,5 wordt benaderd;
- Gelet op de nieuwe bestuurlijke omvang is er voldoende financiële ruimte om uitvoering van de strategische thema's en beleid in de toekomst te garanderen c.q. uit te breiden;
- Samengevoegd ontstaat er een cumulatieve vermogenstoename van circa E.1.148.000 over de jaren 2019 tot en met 2023, waarbij nog geen rekening is gehouden met eventuele efficiency voordelen als gevolg van het samengaan;
- Het leerlingaantal neemt in het PO toe van 4.406 in 2018 naar 4.494 in 2023 (2%) en voor VO neemt het leerlingaantal af van 5.192 in 2018 naar 4.932 in 2023 (-5%) volgens de prognoses van de scholen. Volgens cijfers van het DUO voor de periode 2018 – 2023 neemt het leerlingaantal in het PO juist af van 4.460 in 2018 naar 4.335 in 2023 (-3%) en voor VO ook af van 5.201 in 2018 naar 5.149 in 2023 (-1%). Uit deze cijfers volgt dus een ander beeld dan uit de prognoses van de scholen. In het verdere traject verdient dit aandacht;
- Onder de voorwaarde van voortzetting van het financieel beheer is sprake van een organisatie van voldoende omvang voor het zelfstandig opvangen van mogelijke financiële tegenvallers cq verbetering van de continuïteitsvoorwaarden.

3.5 | Doorkijk naar 2019

Dit onderzoek is gebaseerd op de verstrekte gegevens vanuit beide organisaties, waarbij de jaarverslagen over 2018 belangrijke verschaffers van informatie geweest zijn. Deze cijfers zijn op betrouwbaarheid getoetst door accountants en hebben zodoende een hoge betrouwbaarheid. Evenwel zijn ook reeds conceptcijfers 2019 voorhanden. Deze cijfers zijn echter nog niet voorzien van accountantsverklaringen en hebben daarmee niet dezelfde hoge betrouwbaarheidsgraad als de cijfers vanuit de jaarverslagen 2018. Toch hebben we hieronder enkele kernpunten uit deze conceptcijfers opgenomen om een doorkijk naar 2019 te geven. Benadrukt wordt hier nogmaals dat het conceptcijfers betreft die nog aangepast zouden kunnen worden. Hier dient u zich voldoende rekenschap van te geven.

SOBA:

Het totaal aan baten bedraagt voor SOBA E. 3.201.000. Hiertegenover staat een bedrag van E. 3.179.000 aan lasten. Dit resulteert in een positief resultaat van E. 22.000. Begroot was een negatief resultaat van E. 45.000 (dit verschil wordt grotendeels veroorzaakt door de uitkering van de Convenantsgelden van het Rijk die in 2019 voor 2020 zijn uitbetaald).

Het balanstotaal bedraagt ultimo 2019 E. 1.028.000 (2018: 1.007.000) met een vermogen van E. 671.000 (2018: E. 649.000).

Door deze realisatie treedt een verdere verbetering van de kengetallen op.

OZHW:

Het totaal aan baten bedraagt voor OZHW E. 74.603.000. Hiertegenover staat een bedrag van E. 73.488.000 aan lasten. Dit resulteert in een positief resultaat van E. 1.479.000. Begroot was een negatief resultaat van E. 31.000 (dit verschil wordt grotendeels veroorzaakt door de uitkering van de Convenantsgelden van het Rijk die in 2019 voor 2020 zijn uitbetaald).

Het balanstotaal bedraagt ultimo 2019 E. 31.101.000 (2018: 25.601.000) met een vermogen van E. 10.297.000 (2018: E. 8.818.000).

Door deze realisatie treedt een verdere verbetering van de kengetallen op.

4 | Balans & Vermogen

4.1 | Inleiding

De balans en de vermogenspositie zijn momentopnames. Direct voor of na de vaststelling van een balanspositie kan de positie van het schoolbestuur anders zijn. Dit geldt niet voor de exploitatie van een schoolbestuur, dit is anders dan de balans informatie over een bepaalde periode (stroomgrootheden). In hoofdstuk 5 gaan we verder in op de exploitatierekening van de schoolbesturen.

Hoewel er sprake is van een momentopname geeft een balans belangrijke informatie. Vooral bij het gebruik van twee of meer momenten. Ook het vastgelegde vermogen in de vorm van gebouwen/terreinen en overige activa waaronder de leermiddelen, de (specificatie van) het vermogen en de liquiditeit zijn belangrijke elementen in de beoordeling van de financiën van een schoolbestuur.

In onderstaande paragrafen bespreken we achtereenvolgens de balansen en de relevante balansspecificaties van de betreffende schoolbesturen. Aan het eind van de paragraaf is een beoordelingstabel opgenomen. Bij de beoordeling wordt gewerkt met kengetallen. Dit zijn vaak gebruikte verhoudingsgetallen die iets zeggen over dat onderdeel zonder dat de omvang van de organisatie een rol speelt.

De betreffende informatie is zodanig gerangschikt dat een vergelijking tussen de twee schoolbesturen kan worden gemaakt. In bijlage 7.2 is een algemene toelichting van de kengetallen opgenomen.

Aan het eind van dit hoofdstuk hebben we de samengevoegde gegevens opgenomen. Hoewel niet relevant voor de afzonderlijke beoordeling is wel de situatie zichtbaar na eventuele totstandkoming van een verdergaande samenwerking.

4.2 | SOBA

Onderstaand is de verkorte versie van de balansen 2018 en 2019 (geprognosticeerd) opgenomen.

	Balans 2018	Balans 2019
ACTIVA		
<u>Vaste Activa</u>		
Materiele vaste activa	€ 482.623	€ 431.500
Financiële vaste activa	€ 0	€ 0
	€ 482.623	€ 431.500
<u>Vlottende activa</u>		
Vorraden	€ 0	€ 0
Vorderingen	€ 239.842	€ 191.766
	€ 239.842	€ 191.766
Liquide middelen	€ 284.187	€ 404.334
Totaal	€ 1.006.652	€ 1.027.600
PASSIVA		
<u>Eigen vermogen</u>	€ 648.901	€ 670.818
<u>Voorzieningen</u>	€ 36.111	€ 61.342
<u>Langlopende schulden</u>	€ 0	€ 0
<u>Kortlopende schulden</u>	€ 321.640	€ 295.440
Totaal	€ 1.006.652	€ 1.027.600

Toelichting en opmerkingen per onderdeel (indien van toepassing):

Materiële vaste activa:

In 2018 is een schattingswijziging doorgevoerd. Hierbij zijn over het algemeen de afschrijvingstermijnen verlengd, waardoor de afschrijvingskosten met ingang van 2018 lager zijn in vergelijking met 2017 en eerder. Het effect van de schattingswijziging op het resultaat 2018 bedraagt E. 19.000.

Met ingang van 2018 gelden de volgende afschrijvingstermijnen:

Categorie	afschrijvings- termijn in maanden	afschrijvings- percentage per jaar	activerings- grens in €
Automatisering	60	20	500
Servers	60	20	500
Machines en hulpmiddelen	84	14,3	500
Alarminstallaties	84	14,3	500
Onderwijsleerpakket	96	12,5	500
Overige inventaris en apparatuur	84	14,3	500
Kantoormeubilair en inventaris	240	5	500
Schoolmeubilair en inventaris	240	5	500

Vorderingen:

In 2018 is sprake van eenmalig hoge vorderingen voornamelijk vanwege een vordering van E. 51.000 op OCW vanwege verrekening van uitkeringskosten. In eerste instantie zouden de uitkeringskosten van een vertrokken medewerker voor rekening komen van Stichting Openbaar Basisonderwijs Alblasserdam vanwege het niet voldoen aan de instroomtoets. Er is volgens het bestuur met succes bezwaar aangetekend tegen dit besluit, zodat het reeds verrekende bedrag kan worden teruggevorderd. Bij het onderzoek is niet vastgesteld of dit bedrag uiteindelijk ontvangen is van OCW, dan wel is verrekend. SOBA geeft aan dat dit bedrag in 2019 daadwerkelijk ontvangen is.

Voorzieningen:

SOBA heeft twee voorzieningen gevormd: een voorziening voor jubileumuitkeringen en een voorziening voor groot onderhoud.

Aangaande de voorziening groot onderhoud ziet dit specifiek op 't Nokkenwiel, gelegen aan het Boerenpad. Van de overige twee locaties (Het Palet en 't Nokkenwiel locatie Maasplein) zijn afspraken met verhuurder gemaakt. Doordat deze locaties gehuurd worden, ligt de verplichting tot uitvoeren van groot onderhoud bij de verhuurder.

Hierdoor behoeft voor deze locaties geen onderhoudsvoorziening aangehouden te worden.

De stand van de voorziening groot onderhoud bedraagt op 31 december 2018 E. 11.000. Bij SOBA wordt gebruik gemaakt van de methode waarbij de kosten van groot onderhoud via een onderhoudsvoorziening verwerkt worden. Belangrijk aandachtspunt hierbij is of de voorziening ook conform de vereisten van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving bepaald is. Uit de jaarrekening blijkt dat gebruik gemaakt wordt van de tijdelijke uitzonderingsbepaling conform RJO 4, lid 1c. Dit is tot uiterlijk 2020 toegestaan. Maar daarna dient de bepaling van de hoogte van de voorziening groot onderhoud conform de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving te zijn. Zie hiertoe bijlage 1 met een uitgewerkt voorbeeld. Ik constateer het afgelopen jaar dat accountants de regels van de Richtlijnen inzake de voorziening groot onderhoud steeds strikter toepassen. Naar verwachting leidt dit vanaf 2021 tot aanvullende dotaties (en daarmee aanvullende lasten) aan de voorziening groot onderhoud. In deze analyse is hier verder geen rekening mee gehouden. Op basis van de concept-jaarrekening 2019 bedraagt het tekort aan dotatie per 31 december 2019 tenminste E. 47.000. Belangrijk hier wel op te merken is dat het "stenen gebouw" aan het Boerenpad benoemd is in het IHP (vervangingsvoornemen op een termijn van 0 tot 5 jaar). Nadere details over daadwerkelijke vervanging zijn nog niet bekend.

De voorziening jubileumuitkeringen wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Er wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans. De gehanteerde rekenrente voor 2018 is -0,10%.

Huisvestingsaangelegenheden:

Naast de voorziening voor groot onderhoud zijn nog de volgende zaken aangaande huisvestingsaangelegenheden te melden:

- Uit het IHP van de gemeente Alblasserdam (2019 – 2039) blijkt dat voor 't Nokkenwiel (Boerenpad) er een mogelijk vervangingsvoornemen voor het gebouw is binnen een termijn van 0 tot 5 jaar. Overigens worden de totale kosten van nieuwbouw geraamd op E. 3.559.000 waarbij de gemeente stelt dat, in verband met "total costs of ownership" ook een bedrag voor rekening van SOBA zou komen (extra kwaliteit bovenop de basiskwaliteit die de gemeente vergoedt). De bekostiging vanuit het Ministerie is nog niet op een dergelijk concept ingericht. De vermogenspositie van SOBA laat momenteel extra investeringen niet toe. Er wordt in het IHP verondersteld dat de eerste vier jaar de tijdelijke huisvesting bij het Pallet nog nodig zal zijn. De kosten hiervan worden (nog) door SOBA gedragen
- Uit het bestuursverslag 2018 blijkt het volgende: 't Nokkenwiel (Boerenpad) is in 2015 gerenoveerd. In 2017 werden de houten noodgebouwen op deze locatie niet gesloopt, zoals het bestuur had gevraagd, maar door de gemeente opnieuw in gebruik genomen. De locatie is aantoonbaar ontoereikend voor modern onderwijs. Met veel eigen middelen wordt dit toch mogelijk gemaakt. Middelen die beter aan meer handen in de klas zouden kunnen worden besteed. SOBA geeft aan dat inmiddels de houten noodgebouwen "teruggegeven zijn" aan de gemeente en daarmee ook geen kostenpost meer voor SOBA zijn.
- Het maximum aantal leerlingen dat op basis van geldende normen in de beschikbare ruimte les kan krijgen is volgens opgave van het bestuur ongeveer 550 leerlingen, waarbij moet worden aangetekend dat dan niet op alle locaties de gewenste voorzieningen voor kinderopvang en passend onderwijs kunnen worden gerealiseerd.
- Het Palet is sinds 2011 gehuisvest in een nieuw gebouw waarvan Woonkracht10 de eigenaar is. Het gebouw wordt gehuurd inclusief exploitatiekosten en onderhoud. Inmiddels is het leerlingaantal zo toegenomen dat de 8 lokalen niet meer toereikend zijn. Sinds schooljaar 2016-2017 is er ook een groep gehuisvest in de lerarenkamer. Dit betekent een tweede interne uitbreiding, want sinds 2009 wordt er ook een lokaal gehuurd van Wasko. In 2017 werd in oktober een speciaal voor het geven van onderwijs geschikte portocabin geplaatst op het schoolplein. Het gebouw is geschikt voor 8 groepen. Op basis van het aantal leerlingen is het door de beschikbare ruimte nodig les te geven in 11 groepen. Bij de beoogde nieuwbouw van 't Nokkenwiel (Boerenpad) wordt getracht ook uitbreiding te realiseren voor de 3 extra gerealiseerde klaslokalen.

Niet uit de balans opgenomen verplichtingen:

Vlg Nr. Omschrijving	Periode van t/m		Loop- tijd Mdn	Bedrag per maand	Bedrag verslag- jaar	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 - 5 jaar	Bedrag > 5 jaar	Bedrag totaal
				€	€	€	€	€	€
1 Woonstichting Westwaard Wonen	1-1-2016	31-12-2020	60	5.782	69.384	69.384	-	-	69.384
2 Dyade	1-1-2020	31-12-2020	12	3.794	45.526	37.208	-	-	37.208
3 Alblasserdams Schoonmaakbedrijf	1-8-2019	31-7-2023	48	2.967	35.602	35.602	56.369	-	91.971
4 Tribute	1-1-2019	31-12-2019	12	4.054	48.655	-	-	-	-

Kengetallen

Op basis van de balans en de vermogenspositie kunnen de volgende (vergelijkende) kengetallen worden genoemd:

Totaal overzicht balans & vermogen			
Globale kengetallen & signaleringsgrenzen:			
	Schoolbestuur: SOBA		
	2018	2019	"grens"
Weerstandsvermogen I: (EV-MVA)/TB) Signalering:	5,3%	7,5%	10%-40%
Jaarbaten (maal €1.000):	€3.121	€3.201	
Weerstandsvermogen II: (EV/RB) Signalering:	22,0%	21,6%	5%-25%
Rijsbijdragen (maal €1.000):	€2.947	€3.104	
Weerstandsvermogen III: (EV/TB) Signalering:	20,8%	21,0%	
Jaarbaten (maal €1.000):	€3.121	€3.201	
Solvabiliteit 1: (EV/TV) Signalering:	64,5%	65,3%	20%-50%
Solvabiliteit 2 (EV+voorz./TV) Signalering:	68,0%	71,2%	> 30%
Liquiditeit (current ratio) (VA/KS) Signalering:	1,6	2,0	> 1,5
Rentabiliteit (Res/TB) Signalering:	-3,9%	0,7%	gem. 0%
Resultaat bedrijfsvoering	-121	22	

In bijlage 7.2 is een algemene toelichting opgenomen met uitleg over de kengetallen.

Zonder afbreuk te doen aan de andere kengetallen kunnen het weerstandsvermogen III in combinatie met liquiditeit en rentabiliteit worden gezien als belangrijke kengetallen.

Het weerstandsvermogen III is het eigen vermogen gedeeld door de Jaarbaten. SOBA heeft een gezond weerstandsvermogen.

De liquiditeit zit iets boven de signaleringswaarde en laat een stijgend verloop zien. De reden hiervoor zijn het negatieve resultaat over 2018 en de investeringen welke in 2018 zijn gedaan. Naar verwachting is voor de komende jaren sprake van positieve exploitatieresultaten, waardoor deze waarde verder zal toenemen.

SOBA heeft bijna 90% van de kortlopende schulden gefinancierd met liquide middelen, ofwel is bijna volledig in staat om de kortlopende schulden te betalen vanuit de liquide middelen. Daarmee heeft SOBA voldoende liquide middelen om op korte termijn aan alle verplichtingen te voldoen.

De rentabiliteit is over 2018 negatief, maar op basis van de meerjarenbegroting zal voor de komende jaren sprake zijn van een beperkt positief resultaat, waardoor deze waarde rond de 0% zal blijven.

4.3 | OZHW

Onderstaand is de verkorte versie van de balansen 2018 en 2019 (geprognosticeerd) opgenomen.

	Balans 2018	Balans 2019
ACTIVA		
<u>Vaste Activa</u>		
Materiele vaste activa	€ 8.771.671	€ 8.862.733
Financiële vaste activa	€ 6.523.058	€ 6.384.058
	€ 15.294.729	€ 15.246.791
<u>Vlottende activa</u>		
Vorraden	€ 0	€ 0
Vorderingen	€ 4.759.636	€ 3.553.768
	€ 4.759.636	€ 3.553.768
Liquide middelen	€ 5.546.203	€ 5.806.349
Totaal	€ 25.600.568	€ 24.606.908
PASSIVA		
<u>Eigen vermogen</u>	€ 8.818.375	€ 8.849.551
<u>Voorzieningen</u>	€ 4.507.640	€ 3.622.145
<u>Langlopende schulden</u>	€ 139.341	€ 0
<u>Kortlopende schulden</u>	€ 12.135.212	€ 12.135.212
Totaal	€ 25.600.568	€ 24.606.908

Toelichting en opmerkingen per onderdeel (indien van toepassing):

Materiële vaste activa:

In 2018 is een schattingswijziging doorgevoerd. Hierbij is de afschrijvingstermijn voor touchscreens (digiborden) verkort van 10 jaar naar 7 jaar, waardoor de afschrijvingskosten met ingang van 2018 hoger zijn in vergelijking met 2017 en eerder. Het effect van de schattingswijziging op het resultaat 2018 bedraagt E.10.000 negatief. Met ingang van 2018 gelden de volgende afschrijvingstermijnen:

	aantal jaar
Gebouwen	12
ICT t/m 5 jaar	3 t/m 5
Inventaris en apparatuur	10
Leermethoden	8
Machines en installaties	15
Meubilair	15 t/m 20
Software	4
Touchscreens	7
ICT 10 jaar	10
Verbouwingen	20

Het schoolgebouw van St. Beheer Onderwijsgebouw Focus Beroepsacademie in Barendrecht is voor 50% in eigendom van OZHW. Dit is ook opgenomen onder de Materiele vaste activa. De WOZ-waarde van het pand (50%) bedroeg in 2018 € 10.562.000. De waardering in de jaarrekening bedraagt E. 248.000. Dit is gebaseerd op aanschafwaarde minus afschrijvingen (gebaseerd op de economische levensduur).

Eigen vermogen:

Het eigen vermogen is onderverdeeld in een algemene reserve (ter vrije besteding binnen de doelstelling van de stichting) en een 9-tal bestemmingsreserves (alleen te besteden aan door het bestuur bepaalde doelstellingen). De algemene reserve bedraagt ultimo 2018 E. 7.303.000. Het totaal van de bestemmingsreserves bedraagt ultimo 2018 E. 1.515.000.

Voorzieningen:

OZHW heeft vier voorziening gevormd: een voorziening voor jubilea, spaarverlof, LPB en een voorziening voor groot onderhoud. Daarnaast zijn er nog voorzieningen welke voortkomen uit groepsrelaties. Deze komen voort uit het samenwerkingsverband met Stichting CVO/Farelcollege voor de scholen Focus Beroepsacademie in Barendrecht en Máximacollege in Ridderkerk. De administratie voor de materiële lasten voor deze scholen wordt gevoerd door CVO/Farelcollege. In de jaarrekening van OZHW wordt het aandeel van dit samenwerkingsverband proportioneel meegeconsolideerd onder "groepsrelaties".

Aangaande de voorziening groot onderhoud is een gedetailleerd Meerjarenonderhoudsplan beschikbaar tot en met 2033. Per te onderscheiden onderdeel is het verloop van de voorziening in kaart gebracht.

De stand van de voorziening groot onderhoud bedraagt op 31 december 2018 E. 2.178.000. Bij OZHW wordt gebruik gemaakt van de methode waarbij de kosten van groot onderhoud via een onderhoudsvoorziening verwerkt worden. Belangrijk aandachtspunt hierbij is of de voorziening ook exact conform de vereisten van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving bepaald is. Uit de jaarrekening blijkt dat gebruik gemaakt wordt van de tijdelijke uitzonderingsbepaling conform RJO 4, lid 1c. Dit is tot uiterlijk 2020 toegestaan. Maar daarna dient de bepaling van de hoogte van de voorziening groot onderhoud conform de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving te zijn. Zie hiertoe bijlage 1 met een uitgewerkt voorbeeld. Ik constateer het afgelopen jaar dat accountants de regels van de Richtlijnen inzake de voorziening groot onderhoud steeds strikter toepassen. Naar verwachting leidt dit vanaf 2021 tot aanvullende dotaties (en daarmee aanvullende lasten) aan de voorziening groot onderhoud. In deze analyse is hier verder geen rekening mee gehouden. Op basis van de specificaties van de onderhoudsvoorziening bedraagt het tekort aan dotatie per 31 december 2019 ongeveer E. 1.681.000, indien de componentenregeling wordt toegepast.

De voorziening jubilea is gevormd op basis van een gemiddelde intredeleeftijd in het onderwijs van 25 jaar en een uitkering bij 25 en 40-jarig jubileum conform de CAO. In de berekening is rekening gehouden met een blijfkans, toekomstige loonontwikkelingen en een rekenrente van 0,25%. De voorziening wordt opgenomen tegen contante waarde.

De voorziening LPB heeft in 2018 een schattingswijziging ondergaan. Met ingang van 2018 is de voorziening gebaseerd op de gespaarde uren en het voor de werknemer geldende uurtarief rekening houdende met de schatting bij beëindiging van het dienstverband. In 2017 en eerder was de voorziening gebaseerd op de geschatte vervangingskosten voor werknemers die verlof spaarden. Het financiële effect van deze schattingswijziging bedraagt E. 408.000 positief.

Langlopende schulden:

De aflossing van de langlopende schulden is 100% gegarandeerd door de gemeente Barendrecht. Hier volgt geen risico uit.

Huisvestingsaangelegenheden:

Naast de voorziening voor groot onderhoud zijn nog de volgende zaken aangaande huisvestingsaangelegenheden te melden:

- In de komende jaren staat OZHW voor een forse nieuwbouwopgave. Met vervangende nieuwbouw, levensduur verlengende renovatie of uitbreiding van 8 scholen tussen 2019 en 2023 daalt de gemiddelde leeftijd van de huisvestingsvoorraad van 25 jaar naar 11 jaar. Van de 32 gebouwen zijn er dan nog 7 gedateerd van voor de eeuwwisseling met het oudste schoolgebouw uit 1984.
- Diverse projecten (nieuwbouw/verbouw/verduurzaming) onderhanden. De bekostiging van eventuele noodzakelijke extra investeringen die hiermee verband houden lijkt gegeven de hoogte van het beschikbare eigen vermogen geen issue.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen:

Omschrijving	Looptijd	Vanaf	Bedrag per jaar
Kopieerders	60	2019	137.686
Computerapparatuur	36	2016	55.327
Overige ICT	36/60	2015	161.933
Schoonmaak	24	2018	903.000
Energie	48	2017	650.000
Huur	60/180	2007/2015	56.294
Onderhoud	108	2012/2017	6.790
Leermiddelen	36	2017	364.845
Overig	48/252	2008/2018	232.000
Totaal aan verplichtingen			2.567.875

Kengetallen

Op basis van de balans en de vermogenspositie kunnen de volgende (vergelijkende) kengetallen worden genoemd:

Totaal overzicht balans & vermogen			
Globale kengetallen & signaleringsgrenzen:			
	Schoolbestuur: OZHW		
	2018	2019	"grens"
Weerstandsvermogen I: (EV-MVA)/TB) Signalering:	0,1%	0,0%	10%-40%
Jaarbatens (maal €1.000):	€68.715	€72.278	
Weerstandsvermogen II: (EV/RB) Signalering:	13,5%	12,7%	5%-25%
Rijksbijdragen (maal €1.000):	€65.246	€69.446	
Weerstandsvermogen III: (EV/TB) Signalering:	12,8%	12,2%	10%-40%
Jaarbatens (maal €1.000):	€68.715	€72.278	
Solvabiliteit 1: (EV/TV) Signalering:	34,4%	36,0%	20%-50%
Solvabiliteit 2 (EV+voorz./TV) Signalering:	52,1%	50,7%	> 30%
Liquiditeit (current ratio) (VA/KS) Signalering:	0,8	0,8	> 1,5
Rentabiliteit (Res/TB) Signalering:	-0,6%	0,0%	gem. 0%
Resultaat bedrijfsvoering	-399	31	

In bijlage 7.2 is een algemene toelichting opgenomen met uitleg over de kengetallen.

Zonder afbreuk te doen aan de andere kengetallen kunnen het weerstandsvermogen III in combinatie met liquiditeit en rentabiliteit worden gezien als belangrijke kengetallen.

Het weerstandsvermogen III is het eigen vermogen gedeeld door de Jaarbatens. OZHW heeft voldoende weerstandsvermogen.

De liquiditeit is beperkt. Belangrijk punt hierbij is wel dat de gehouden obligaties niet meegenomen zijn in de berekening van de liquiditeit. Als deze wel meegenomen zouden worden, zou de liquiditeit ongeveer 1,3 bedragen. Ultimo 2018 zijn de kortlopende schulden op E. 721.000 na gedekt door de aanwezige liquide middelen en obligaties. Daarmee heeft OZHW voldoende liquide middelen om op korte termijn aan haar verplichtingen te voldoen. De inspectie hanteert voor de liquiditeit een ondergrens van 0,75 voor VO.

De rentabiliteit is over 2018 negatief, maar op basis van de meerjarenbegroting zal voor de komende jaren sprake zijn van een beperkt positief resultaat, waardoor deze waarde rond de 0% zal blijven. Overigens geeft OZHW aan dat meerjarig wordt gestreefd naar de geleidelijke inzet van overtollige reserves.

4.4 | Na een (eventueel) verdergaande samenwerking

Wat balans- en vermogenspositie betreft ontstaat er na een (eventuele) verdergaande samenwerking een onderwijsorganisatie met een balanstotaal van ruim € 25 miljoen en een eigen vermogen van ruim € 9 miljoen.

Onderstaand een verkorte balans van de samengevoegde situatie, waarbij opgemerkt dient te worden dat op onderdelen sprake is van beperkte verschillen in waarderingsgrondslagen. Deze zullen geen groot effect hebben op het beeld van de hieronder opgenomen balansen:

	Balans 2018	Balans 2019
ACTIVA		
<u>Vaste Activa</u>		
Materiele vaste activa	€ 9.254.294	€ 9.294.233
Financiële vaste activa	€ 6.523.058	€ 6.384.058
	€ 15.777.352	€ 15.678.291
<u>Vlottende activa</u>		
Vorraden	€ 0	€ 0
Vorderingen	€ 4.999.478	€ 3.745.534
	€ 4.999.478	€ 3.745.534
Liquide middelen	€ 5.830.390	€ 6.210.683
Totaal	€ 26.607.220	€ 25.634.508
PASSIVA		
<u>Eigen vermogen</u>	€ 9.467.276	€ 9.520.369
<u>Voorzieningen</u>	€ 4.543.751	€ 3.683.487
<u>Langlopende schulden</u>	€ 139.341	€ 0
<u>Kortlopende schulden</u>	€ 12.456.852	€ 12.430.652
Totaal	€ 26.607.220	€ 25.634.508

De samengevoegde situatie leidt tot een nieuwe set kengetallen met de volgende uitkomsten:

Totaal overzicht balans & vermogen			
Globale kengetallen & signaleringsgrenzen:			
	Samengevoegd		
	2018	2019	"grens"
Weerstandsvermogen I: (EV-MVA)/TB Signalering:	0,3%	0,3%	10%-40%
Jaarbaten (maal €1.000):	€71.836	€75.479	
Weerstandsvermogen II: (EV/RB) Signalering:	13,9%	13,1%	5%-25%
Rijsbijdragen (maal €1.000):	€68.193	€72.550	
Weerstandsvermogen III: (EV/TB) Signalering:	13,2%	12,6%	
Jaarbaten (maal €1.000):	€71.836	€75.479	
Solvabiliteit 1: (EV/TV) Signalering:	35,6%	37,1%	20%-50%
Solvabiliteit 2 (EV+voorz./TV) Signalering:	52,7%	51,5%	> 30%
Liquiditeit (current ratio) (VA/KS) Signalering:	0,9	0,8	> 1,5
Rentabiliteit (Res/TB) Signalering:	-0,7%	0,1%	gem. 0%
Resultaat bedrijfsvoering	-€520	€53	

- Alle belangrijke kengetallen zijn voldoende voor een schoolorganisatie van deze omvang, waarbij aangaande de liquiditeit geldt dat deze ongeveer 1,3 zou bedragen als ook de obligaties daarin meegeteld worden;
- Na de (eventuele) verdergaande samenwerking ontstaat er een schoolbestuur met kengetallen die, behoudens liquiditeit, binnen de signaleringsgrenzen vallen. De afwijking van het liquiditeitspercentage is echter zo gering en de andere kengetallen zijn dermate overtuigend, dat we niet inschatten dat dit tot problemen leidt. De Onderwijsinspectie hanteert een signaleringswaarde van 0,75 voor VO en 1,00 voor PO.

5 | Exploitatie

5.1 | Inleiding

Bij het onderdeel exploitatie wordt vooral gekeken naar de exploitatierekening op hoofdlijnen van de schoolbesturen en dan bij voorkeur naar het meerjarig (toekomstig) beeld van de exploitatie. De vraag of een schoolbestuur in staat is om een meerjarige sluitende exploitatie te realiseren en of dit in overeenstemming is met de begroting is zeer relevant.

Personeelskosten vormen ruim 80% van de begroting en zijn om die reden extra van belang in termen van verloop en risico's. Hierna is het meerjarig beeld van de schoolbesturen opgenomen in combinatie met de gerealiseerde exploitatie voor zover beschikbaar. In de onderste regel is het percentage rentabiliteit opgenomen met daarin de procentuele verhouding van de exploitatie in relatie tot de baten.

Aan het eind van dit hoofdstuk hebben we de samengevoegde gegevens opgenomen. Hoewel niet relevant voor de afzonderlijke beoordeling is de situatie na totstandkoming van een (eventuele) verdergaande samenwerking zeer relevant voor het toekomstig financiële beeld.

5.2 | SOBA

SOBA geeft het volgende beeld wat betreft de gerealiseerde exploitatie en de verwachte toekomstige exploitatie:

Schoolbestuur: SOBA						
Omschrijving (maal 1.000 €)	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	€ 3.078	€ 3.027	€ 3.028	€ 3.040	€ 3.104	€ 2.947
Overige overheidsbijdragen	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 28	€ 104
Overige baten	€ 33	€ 33	€ 37	€ 40	€ 69	€ 71
Baten	€ 3.120	€ 3.070	€ 3.075	€ 3.089	€ 3.201	€ 3.121
Lasten						
Personele lasten	€ 2.399	€ 2.392	€ 2.370	€ 2.485	€ 2.633	€ 2.673
Afschrijvingen	€ 87	€ 84	€ 83	€ 84	€ 64	€ 95
Huisvestingslasten	€ 235	€ 235	€ 235	€ 240	€ 236	€ 232
Overige lasten	€ 255	€ 255	€ 258	€ 262	€ 246	€ 244
Totaal lasten	€ 2.975	€ 2.967	€ 2.946	€ 3.070	€ 3.179	€ 3.242
Financiële baten & lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bijzondere baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Resultaat	€ 145	€ 104	€ 129	€ 19	€ 22	-€ 121
Rentabiliteit	4,66%	3,38%	4,20%	0,61%	0,68%	-3,87%

Verhoudingsgewijs in combinatie met de huisvestingsratio en de personele lasten ratio het volgende beeld:

Schoolbestuur: SOBA						
Omschrijving	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Lasten in % van Baten	Begr.	Begr.	Begr.	Begr.	Begr.	Real.
Rijksbijdragen OCW	99%	99%	98%	98%	97%	94%
Overige overheidsbijdragen	0%	0%	0%	0%	1%	3%
Overige baten	1%	1%	1%	1%	2%	2%
Baten	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Lasten						
Personele lasten	77%	78%	77%	80%	82%	86%
Afschrijvingen	3%	3%	3%	3%	2%	3%
Huisvestingslasten	8%	8%	8%	8%	7%	7%
Overige lasten	8%	8%	8%	8%	8%	8%
<i>Totaal lasten verloop</i>	<i>95%</i>	<i>97%</i>	<i>96%</i>	<i>99%</i>	<i>99%</i>	<i>104%</i>
Huisvestingsratio (< 10%)	7%	7%	7%	7%	7%	7%
Personele lasten ratio (< 90%)	81%	81%	80%	81%	83%	82%

- SOBA heeft in 2018 een lager resultaat gerealiseerd dan begroot (E. -121.000 vs E. -42.000 begroot). Er is sprake van een ruime afwijking van de begroting;
- De hogere baten dan begroot en de hogere personeelskosten dan begroot worden grotendeels verklaard door (GPL) prijswijzigingen en nieuwe CAO-afspraken na het opstellen van de begroting. Dit is een gebruikelijk beeld voor het verslagjaar 2018 voor onderwijsinstellingen;
- De hogere baten houden ook verband met een extra subsidie van de gemeente Alblasterdam voor E. 78.000 aangaande afrekening van een subsidie uit 2016 voor verduurzaming van het gebouw Boerenpad. Doordat deze afrekening niet als kortlopende vordering was opgenomen in 2016, is het resultaat 2018 vanuit de reguliere exploitatie feitelijk E. 78.000 lager. Samen met de schattingswijziging op MVA dus een eenmalige invloed van ongeveer E. 100.000 op het resultaat 2018;
- De hogere personele lasten worden mede veroorzaakt door de inzet van personeel niet in loondienst onder andere voor vervangingen door ziekteverzuim en gebrek aan personeel in het algemeen. In de begroting 2018 was hier (nog) geen rekening mee gehouden waardoor E. 109.000 meer uitgegeven is dan begroot op dit onderdeel;
- De meerjarenbegroting tot en met 2023 laat over vijf jaar een cumulatief overschot zien van bijna € 300.000. Daarmee lijkt sprake te zijn van een te lage besteding van de beschikbare middelen aan het onderwijs. Belangrijk om hiervoor afdoende aandacht te hebben;
- Het aandeel personele lasten als percentage van de exploitatierekening is waarneembaar in de tabel met verhoudingsgetallen en laat een percentage van ongeveer 80% zien;
- (personele) bekostiging: het aantal leerlingen daalt (beperkt) tot en met 1 oktober 2023 tot circa 98% van het huidige aantal leerlingen. Uiteraard vertaalt dat zich in een (beperkte) verlaging van de lumpsum zoals ook in de begroting is aangegeven. SOBA laat de personele bezetting in Fte – met inachtneming van de voorgaande opmerkingen – mee dalen;

- De door SOBA geprognosticeerde leerlingontwikkeling wijkt (beperkt) af van de door DUO geprognosticeerde leerlingontwikkeling:

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	SOBA					
Bron:	Meerjarenbegroting 2020-2023					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	535	532	520	521	527	525
VO	0	0	0	0	0	0
Totaal	535	532	520	521	527	525
Percentage	100%	99%	97%	97%	99%	98%

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	SOBA					
Bron:	DUO					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	535	535	524	517	515	507
VO	0	0	0	0	0	0
Totaal	535	535	524	517	515	507
Percentage	100%	100%	98%	97%	96%	95%

Verschillen:

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	SOBA					
Bron:	DUO					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	0	-3	-4	4	12	18
VO	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	-3	-4	4	12	18

De verschillen zijn beperkt. Een verschil per kind staat ongeveer gelijk aan E. 6.000 aan subsidiegelden. Dit zou een maximaal verschil betekenen van E. 108.000 in 2023 (ten nadele van SOBA). Belangrijke opmerking hierbij is dat de inschatting van SOBA zelf gebaseerd is op meer dan alleen de demografische ontwikkelingen waarop DUO zich baseert en daarmee in de basis "nauwkeuriger" is;

- De huisvestingsratio bedraagt ongeveer 7%. Dit is in de basis een gezonde ratio. Wel voert het bestuur overleg over het IHP, zodat ook voor de verdere toekomst de kosten beheersbaar blijven.

5.3 | OZHW

OZHW geeft het volgende beeld wat betreft de gerealiseerde exploitatie en de verwachte toekomstige exploitatie:

Schoolbestuur: OZHW						
Omschrijving (maal 1.000 €)	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	€ 68.558	€ 68.768	€ 69.476	€ 70.252	€ 69.446	€ 65.246
Overige overheidsbijdragen	€ 483	€ 483	€ 483	€ 483	€ 489	€ 489
Overige baten	€ 2.724	€ 2.632	€ 2.562	€ 2.479	€ 2.343	€ 2.980
Baten	€ 71.765	€ 71.883	€ 72.521	€ 73.214	€ 72.278	€ 68.715
Lasten						
Personele lasten	€ 57.484	€ 57.578	€ 58.162	€ 58.750	€ 58.398	€ 54.709
Afschrijvingen	€ 1.722	€ 1.725	€ 1.741	€ 1.822	€ 1.685	€ 1.597
Huisvestingslasten	€ 5.055	€ 5.063	€ 5.108	€ 5.157	€ 5.135	€ 5.269
Overige lasten	€ 7.236	€ 7.248	€ 7.313	€ 7.382	€ 7.027	€ 7.560
Totaal lasten	€ 71.497	€ 71.614	€ 72.323	€ 73.111	€ 72.244	€ 69.135
Financiële baten & lasten	-€ 48	-€ 48	-€ 42	-€ 3	-€ 2	€ 21
Bijzondere baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Resultaat	€ 220	€ 221	€ 156	€ 100	€ 31	-€ 399
Rentabiliteit	0,31%	0,31%	0,22%	0,14%	0,04%	-0,58%

Verhoudingsgewijs in combinatie met de huisvestingsratio en de personele lasten ratio het volgende beeld:

Schoolbestuur: OZHW						
Omschrijving	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Lasten in % van Baten						
Rijksbijdragen OCW	96%	96%	96%	96%	96%	95%
Overige overheidsbijdragen	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Overige baten	4%	4%	4%	3%	3%	4%
Baten	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Lasten						
Personele lasten	80%	80%	80%	80%	81%	80%
Afschrijvingen	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Huisvestingslasten	7%	7%	7%	7%	7%	8%
Overige lasten	10%	10%	10%	10%	10%	11%
Totaal lasten verloop	100%	100%	100%	100%	100%	101%
Huisvestingsratio (< 10%)	7%	7%	7%	7%	7%	7%
Personele lasten ratio (< 90%)	80%	80%	80%	80%	81%	79%

- OZHW heeft in 2016 een hoger resultaat gerealiseerd dan begroot (E. -399.000 ten opzichte van E. -428.000 begroot). Er is sprake van een zeer beperkte afwijking van de begroting;
- De hogere baten dan begroot en de hogere personeelskosten dan begroot worden grotendeels verklaard door (GPL) prijswijzigingen en nieuwe CAO-afspraken na het opstellen van de begroting. Dit is een gebruikelijk beeld voor het verslagjaar 2018;
- De hogere personele lasten worden mede veroorzaakt door de extra formatie (o.a. vanuit besteding werkdrukmiddelen);

- De meerjarenbegroting tot en met 2023 laat over vijf jaar een cumulatief overschot zien van ongeveer € 329.000. Daarmee lijkt sprake te zijn van een te lage besteding van de beschikbare middelen aan het onderwijs. Uit de meerjarenbegroting blijkt duidelijk dat zeker voor de jaren 2022 en 2023 nog geen beleid is toegevoegd aan deze cijfers, zodat ze beleidsarm zijn. Uit de verdere vastleggingen blijkt dat OZHW duidelijk inzet op het verantwoord besteden van de hen ter beschikking staande reserves, zodat deze ten goede komen aan het onderwijs;
- Het aandeel personele lasten als percentage van de exploitatierekening is waarneembaar in de tabel met verhoudingsgetallen en laat een percentage van 80% zien;
- (personele) bekostiging: het aantal leerlingen daalt (beperkt) tot en met 1 oktober 2023 tot circa 98% van het huidige aantal leerlingen. Uiteraard vertaalt dat zich in een verlaging van de lumpsum zoals ook in de begroting is aangegeven. OZHW laat de personele bezetting in Fte – met inachtneming van de voorgaande opmerkingen – mee dalen in de meerjarenramingen;
- De door OZHW geprognosticeerde leerlingontwikkeling wijkt (beperkt) af van de door DUO geprognosticeerde leerlingontwikkeling:

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	OZHW					
Bron:	Meerjarenbegroting 2020-2023					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	3.871	3.921	3.960	3.965	3.973	3.969
VO	5.192	5.130	5.114	5.004	4.968	4.932
Totaal	9.063	9.051	9.074	8.969	8.941	8.901
Percentage	100%	99,9%	100,1%	99,0%	98,7%	98,2%

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	OZHW					
Bron:	DUO					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	3.925	3.910	3.912	3.905	3.850	3.828
VO	5.201	5.227	5.217	5.220	5.175	5.149
Totaal	9.126	9.137	9.129	9.125	9.024	8.977
Percentage	100%	100,1%	100,0%	100,0%	98,9%	98,4%

Verschillen:

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	OZHW					
Bron:	DUO					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	-54	11	48	60	123	141
VO	-9	-97	-103	-216	-207	-217
Totaal	-63	-86	-55	-156	-83	-76

De verschillen zijn beperkt. Een verschil per kind staat ongeveer gelijk aan E. 7.500 aan subsidiegelden. Dit zou een maximaal verschil betekenen van E. 570.000 in 2023 (ten voordele van OZHW). Belangrijke opmerking hierbij is dat de inschatting van OZHW zelf gebaseerd is op meer dan alleen de demografische ontwikkelingen waarop DUO zich baseert en daarmee in de basis “nauwkeuriger” is;

- De huisvestingsratio bedraagt gemiddeld 7%. Dit is een gezonde ratio.

5.4 | Na (eventuele) verdergaande samenwerking

Wat exploitatie en leerlingaantallen betreft ontstaat er na een (eventuele) verdergaande samenwerking een onderwijsorganisatie met een totaal aan baten over 2019 van circa € 73 miljoen en een samengevoegd resultaat van circa € nihil. Onderstaand een samengevoegde exploitatie en leerlingoverzicht:

Schoolbestuur: Totaal						
Omschrijving (maal 1.000 €)	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	€ 71.636	€ 71.795	€ 72.505	€ 73.292	€ 72.550	€ 68.193
Overige overheidsbijdragen	€ 493	€ 493	€ 493	€ 493	€ 517	€ 593
Overige baten	€ 2.757	€ 2.665	€ 2.598	€ 2.519	€ 2.412	€ 3.051
Baten	€ 74.886	€ 74.953	€ 75.596	€ 76.303	€ 75.479	€ 71.836
Lasten						
Personele lasten	€ 59.883	€ 59.970	€ 60.531	€ 61.235	€ 61.032	€ 57.381
Afschrijvingen	€ 1.809	€ 1.810	€ 1.824	€ 1.907	€ 1.749	€ 1.691
Huisvestingslasten	€ 5.289	€ 5.297	€ 5.342	€ 5.396	€ 5.370	€ 5.501
Overige lasten	€ 7.492	€ 7.503	€ 7.571	€ 7.644	€ 7.273	€ 7.804
Totaal lasten	€ 74.472	€ 74.581	€ 75.268	€ 76.182	€ 75.424	€ 72.377
Financiële baten & lasten	-€ 48	-€ 48	-€ 42	-€ 3	-€ 2	€ 21
Bijzondere baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Resultaat	€ 366	€ 324	€ 286	€ 119	€ 53	-€ 520
Rentabiliteit	0,49%	0,43%	0,38%	0,16%	0,07%	-0,72%

Schoolbestuur: Totaal						
Omschrijving Lasten in % van Baten	2023 Begr.	2022 Begr.	2021 Begr.	2020 Begr.	2019 Begr.	2018 Real.
Rijksbijdragen OCW	96%	96%	96%	96%	96%	95%
Overige overheidsbijdragen	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Overige baten	4%	4%	3%	3%	3%	4%
Baten	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Lasten						
Personele lasten	80%	80%	80%	80%	81%	80%
Afschrijvingen	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Huisvestingslasten	7%	7%	7%	7%	7%	8%
Overige lasten	10%	10%	10%	10%	10%	11%
Totaal lasten verloop	99%	100%	100%	100%	100%	101%
Huisvestingsratio (< 10%)	7%	7%	7%	7%	7%	7%
Personele lasten ratio (< 90%)	80%	80%	80%	80%	81%	79%

Tabel:	Ontwikkeling aantal leerlingen toekomstige situatie					
Bestuur:	Totaal					
Bron:	Meerjarenbegroting 2020-2023					
Schoolsoort/jaartal	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PO	4.406	4.453	4.480	4.486	4.500	4.494
VO	5.192	5.130	5.114	5.004	4.968	4.932
Totaal	9.598	9.583	9.594	9.490	9.468	9.426
Percentage	100%	99,8%	100,0%	98,9%	98,6%	98,2%

- Het aandeel personele lasten als percentage van de exploitatierekening is waarneembaar in de tabel met verhoudingsgetallen en laat een gezonde verhouding zien;
- De huisvestingsratio bedraagt ongeveer 7%. Dit is een waarde die ruim binnen de gestelde grenzen ligt.

6 | Risicoanalyse

6.1 | Inleiding

Verplicht onderdeel van het jaarverslag vormt een risicoanalyse. Om een beeld te krijgen van de eventueel aanwezige risico's bij elk der schoolbesturen is het nader kennismaken van de risicoanalyse een goed begin. Onderstaand zijn de belangrijkste risico's welke onderdeel vormen van de risicoanalyse zoals deze uit de jaarverslagen van de schoolbesturen blijken.

6.2 | SOBA

Door SOBA zijn de voornaamste risico's in beeld gebracht. Voor elk risico worden oorzaken, gevolgen en eventueel beheersingsmaatregelen benoemd. Uit de meerjarenbegroting of uit de jaarrekening 2018 blijkt niet dat aan elk risico een kansklasse (hoe groot is de kans dat het risico zich voordoet) en een impactklasse (hoe groot is het financiële gevolg als het risico zich voordoet) is gekoppeld.

De hiermee gekwalificeerde risico's zijn:

- de ontwikkeling van de leerlingaantallen;
- de huisvesting;
- ontwikkeling van een passende formatie;
- passend onderwijs;
- kwaliteit van het onderwijs.

Uit de nadere beheersingsmaatregelen die weergegeven zijn in de jaarrekening 2018 blijkt dat de gekwalificeerde risico's voldoende omgeven zijn met beheersingsmaatregelen. De risico's welke hieruit voortvloeien lijken daarmee dan ook klein te zijn. Echter door het ontbreken van een nadere analyse waarbij kansklasse en impactklasse samen met de hoogte van het risico in geld worden weergegeven, is een uitspraak over het weerstandsvermogen in relatie tot de onderkende risico's niet mogelijk.

Conclusie: Risico's lijken afdoende gemitigeerd, echter een uitspraak over het benodigde eigen vermogen voor afdekking van de risico's is niet mogelijk gegeven het ontbreken van de daarvoor benodigde gegevens.

6.3 | OZHW

OZHW hanteert een model voor het in kaart brengen van de risico's. Het model bestaat uit een risicomatrix waarbij de voornaamste risico's voor de komende 4-5 jaar worden benoemd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een model dat ontwikkeld is door de VO-raad. Voor elk risico worden oorzaken, gevolgen en eventueel beheersingsmaatregelen benoemd. Tevens wordt aan elk risico een kansscore (hoe groot is de kans dat het risico zich voordoet) en een gevolgscore (hoe groot is het financiële gevolg als het risico zich voordoet) gekoppeld.

De rol van de risicomanagementcoördinator wordt in principe vervuld door de controller. Het is de bedoeling dat minimaal een keer per jaar de risicomatrix geactualiseerd wordt. Door ziekte van de controller heeft dit niet plaatsgevonden. Wel is een actualisatie per januari 2019 uitgevoerd.

Bovenstaande heeft geleid tot een risicomatrix met daarop 27 risico's in de categorieën leerlingen, onderwijs en kwaliteit, organisatie en personeel, bedrijfsvoering/financiën, huisvesting en ICT. De in het jaarverslag opgenomen risico's betreffen een samenvatting van de 27 risico's, te weten:

- Politieke risico's (onzekere bekostiging),
- Fluctuaties in leerlingaantal (op korte termijn),
- Onderwijsaanbod (met lage bezetting),
- Personele risico's (onvoorziene kosten, ziekteverzuim),
- Organisatierisico's (schadeclaims, aansprakelijkheid, uitvalrisico's),
- informatieveiligheidsrisico's,
- Virusaanvallen en risico's op het gebied van gebouwen en inventaris.

Het bruto risicobedrag bedraagt in totaal voor alle risico's opgenomen in de gehele risicomatrix E. 4.560.000. Aangezien alle risico's niet tegelijk zullen voorkomen, zou het bruto risicobedrag vermenigvuldigd met een samenloopperscentage van 50% kunnen worden, een en ander in lijn met het model van de VO-raad. Hiervoor is door OZHW niet gekozen. Wel is nader bezien of bepaalde risico's op meerdere jaren zien en als dit het geval is, dan is een bedrag per jaar bepaald. Hierdoor resteert een netto bedrag per jaar van E. 2.643.000.

Conclusie: Gegeven de omvang van het eigen vermogen (algemene reserve) ad E. 7.303.000, wordt afdekking van deze risico's afdoende gerealiseerd met de thans beschikbare algemene reserve.

7 | Bijlagen

7.1 | Bepaling voorziening groot onderhoud

Feitencomplex

Een instelling heeft een pand met een kostprijs van € 2.000.000. Op het moment van investeren worden de volgende schattingen gemaakt. De resterende gebruiksduur bedraagt 40 jaar. Eens per 10 jaar dient het dak te worden gerenoveerd tegen de geschatte kosten van € 200.000. De lift dient om de vijf jaar te worden geïnspecteerd; de geschatte kosten bedragen € 100.000.

Na jaar 5 wordt de lift daadwerkelijk geïnspecteerd ten bedrage van € 110.000 en na jaar 8 wordt het dak gerenoveerd ten bedrage van € 195.000.

Uitwerking

Op basis van de geschatte kosten van renovatie en inspectie vindt een jaarlijkse toevoeging aan de voorziening plaats van € 40.000 ($\text{€ } 100.000/5 \text{ jaar plus € } 200.000/10 \text{ jaar}$).

Na jaar 5 worden de gemaakte kosten voor de inspectie van de lift in mindering gebracht op de voorziening groot onderhoud. Het tekort van € 10.000 wordt ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening en dus niet ook in mindering op de voorziening groot onderhoud.

Na jaar 8 worden de gemaakte kosten van het renoveren van het dak voor € 160.000 in mindering gebracht op de voorziening, aangezien dit bedrag is voorzien ($\text{€ } 20.000 \times 8 \text{ jaar}$). Het meerdere van de kosten ad. € 35.000 wordt ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening en dus niet in mindering op de voorziening groot onderhoud.

Indien aan het eind van jaar 5 reeds wordt voorzien dat de renovatie van het dak zal moeten plaatsvinden per ultimo jaar 8, dient dit als een schattingswijziging te worden verwerkt. Per jaar 5 bedraagt de voorziening voor het dak € 100.000 ($\text{€ } 20.000 \times 5 \text{ jaar}$). De geschatte kosten per ultimo jaar 8 bedragen € 195.000. De toevoeging van € 95.000 aan de voorziening wordt over de resterende 3 jaar lineair verdeeld.

7.2 | Algemene toelichting kengetallen

Toelichting kengetallen		
Weerstandsvermogen I	Berekening	Eigen vermogen (algemene & bestemmingsreserves) minus MVA gedeeld door de totale jaarbaten.
	Toelichting	kengetal zegt iets over de weerbaarheid van de organisatie gerelateerd aan de totale exploitatie (jaarbaten)
	Signalering	Uitgangspunt is een waarde tussen 10% en 40%; tussen 15% en 30% kan als gemiddeld worden gezien.
Weerstandsvermogen II	Berekening	Eigen vermogen (algemene & bestemmingsreserves) gedeeld door de Rijksbijdragen
	Toelichting	kengetal zegt iets over de weerbaarheid van de organisatie gerelateerd aan de Rijksbijdragen
	Signalering	Uitgangspunt is een waarde tussen 5% en 25%
Weerstandsvermogen III	Berekening	Eigen vermogen (algemene & bestemmingsreserves) gedeeld door de totale jaarbaten.
	Toelichting	kengetal zegt iets over de weerbaarheid van de organisatie gerelateerd aan de totale exploitatie (jaarbaten)
Financiële buffer	Berekening	Balanstotaal minus boekwaarde van gebouwen en terreinen, kortlopende schulden en 50% van de boekwaarde van de materiële vaste activa (niet zijnde gebouwen en terreinen) gerelateerd aan de totale exploitatie (jaarbaten).
	Toelichting	brengt in beeld of een onderwijnsinstelling onnodige reserves aanhoudt
Solvabiliteit 1	Berekening	Eigen vermogen (algemene & bestemmingsreserves) gedeeld door totaal vermogen
	Toelichting	Kengetal geeft aan in welke mate de balans is gefinancierd met eigen vermogen.
	Signalering	Tussen de 20% en 50% wordt als redelijk gangbaar gekwalificeerd
Solvabiliteit 2	Berekening	Eigen vermogen (algemene & bestemmingsreserves) plus voorzieningen gedeeld door totaal vermogen
	Toelichting	Kengetal geeft aan in welke mate de balans is gefinancierd met eigen vermogen, inclusief voorzieningen (feitelijk verplichtingen)
	Signalering	Geen gangbare signaleringsgrenzen voor beschikbaar. (hoger dan solvabiliteit 1 & inspectiegrens = 0,3)
Liquiditeit (current ratio)	Berekening	Vlottende activa (vorderingen en liquide middelen) gedeeld door de kortlopende schulden
	Toelichting	Kengetal geeft aan in hoeverre de instelling aan haar kortlopende verplichtingen kan voldoen (circa 1 jaar)
	Signalering	Minimaal gelijk aan 1,5 of hoger.
Rentabiliteit	Berekening	Resultaat uit gewone bedrijfsvoering gedeeld door de totale jaarbaten
	Toelichting	Kengetal brengt het exploitatieresultaat in relatie tot de omvang van de instelling
	Signalering	Afhankelijk van het aanwezige weerstandsvermogen; 3-jarig gem. 0%